

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 13232
Tarih : 14.06.2021

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Küresel bir sorun olan çocuk işçiliğinin önlenmesi amacıyla Birleşmiş Milletler tarafından 12 Haziran, Dünya Çocuk İşçiliği ile Mücadele Günü ilan edilmiştir. Ancak Türkiye’de sürdürülen ucuz emek rejimi, sermayeyi önceleyen politikalar nedeniyle eğitimde olması gereken çocuklar ucuz iş gücü olarak sömürüye maruz kalmakta, artan çocuk işçiliği sorunu toplumsal bir sorun olarak çözüm beklemektedir. İşçi Sağlığı İş Güvenliği Meclisi’nin raporuna göre son 8 yılda en az 513 çocuk çalışırken yaşamını yitirmiştir. Türkiyeli, göçmen, sığınmacı, mülteci tüm çocukların sosyal refahını artırıcı, yurttaşlara gelir güvencesine erişimi sağlayarak çocuk işçiliğini önleyici, bütün çocukları koruyucu ve destekleyici önlemlerle çocuk işçiliği ile etkin mücadele yöntemlerini belirlemek, etkili denetleme mekanizmaları oluşturarak çocuk emeği sömürüsünün önüne geçmek amacıyla Anayasa’nın 98. ve İç Tüzüğü’nün 104. ve 105. Maddeleri gereğince Meclis Araştırması için gereğini arz ve talep ederiz.

Serpil KEMALBAY PEKGÖZEGÜ

İzmir Milletvekili

ÖZET GEREKÇE

Çocuk haklarının ihlal edildiği ve çocukların gelişimleri önündeki engellerin en önemli alanlardan birisi, çocuk işçiliğidir. Bütün bilimsel veriler ve araştırmalar çocuk işçilerin başta eğitim hakkı olmak üzere tüm yaşamlarını olumsuz olarak etkileyen hak ihlalleri ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Pandemi sürecinde derinleşen yoksulluk ve çocukların eğitime erişememesiyle birlikte çocuk işçi sayısındaki artış kaygı verici boyutlara ulaşmıştır.

Ucuz emek rejimine dayalı birikim modelinin benimsenmesi güvencesiz, örgütsüz ve düşük ücretle çalışacak iş gücü arayışını arttırmakta, çocuk işçiliğine göz yumulduğu gözlemlenmektedir. Cezasızlık politikaları, yoksulluğu ortadan kaldırmak yerine yoksulluğu yöneten politikalarda ısrar edilmesi, sendika ve hak örgütlerinin taleplerinin göz ardı eden politikalar çocuk işçiliğinin beslendiği alanlar olmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü çocukların erken yaşlarda çalışma yaşamının ağır koşullarından uzak kalmaları amacıyla önemli standartlar geliştirmiş olmakla birlikte; Türkiye’de halen yüzbinlerce çocuğun emek sömürüsüne ve beraberinde çalışma yaşamının ağır koşullarında sistematik olarak ihmal, istismar ve şiddete uğrayarak hayatım sürdürmek zorunda kaldığı gerçeği devam etmektedir.

ILO’nun “çocukları çocukluklarını yaşamaktan alıkoyan, potansiyellerini ve saygınlıklarını eksiltен, fiziksel ve zihinsel gelişimlerine zarar verici işlerde istihdam edilmesi” olarak tanımladığı ve 14 yaş ile sınırlandırdığı çocuk işçiliği, Türkiye’de 6 yaşa kadar inmiştir.

Türkiye’nin de 1993 yılında dahil olduğu Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Programı’na rağmen TÜİK’in 2020 “Çocuk İşgücü Araştırması’na göre, Türkiye’de 5- 17 yaş aralığında çalışan çocuk sayısının 720 bin olduğu açıklanmıştır. Ancak sendikalar ve sivil toplum kuruluşlarınca aktarılan bilgiler doğrultusunda çalışan çocuk sayısının 2 milyon civarında olduğu görülmektedir. Çalışan çocukların yüzde 34’ü eğitimlerine devam edemezken çoğu kayıt dışı olarak sosyal güvenlikten yoksun bir şekilde yaşamlarını sürdürmeye devam etmektedir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi taraf ülkeler statüsüne bakılmaksızın tüm çocuklarla ilgili devletlere sorumluluk yüklemişken sığınmacı, göçmen ve geçici koruma statüsündeki çocukların durumu yok sayılmıştır.

Mevsimlik çocuk işçiliği Türkiye’de mevsimlik olmaktan çıkmış ürün hasat dönemlerine göre her mevsimde farklı hasat bölgelerinde görülen “gezici sürekli tarım işçiliğine” dönüşmüştür. Özellikle mevsimlik tarım işlerinde çalışan çocukların çoğunun 3-4 ay okula gitmediği ve bu

sebeple ayrımcılığa maruz kaldıkları görülmektedir. Bu durum ise okul çağındaki çocukların daha fazla okulu terk etmelerine sebep olmaktadır.

Diğer taraftan Türkiye’de örgün eğitimin bir parçası olan ve çocuklara meslek edindirmeyi amaçladığı söylenen, yeterli denetim ve kontrolden uzak, işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinden yoksun bir halde sürdürülen çıraklık ve meslek lisesi öğrencilerinin tabi olduğu staj çalışmaları da adeta çocukların kuralsız ve acımasız çalışma yaşamına alıştırılma ve sömürünün öğretilmesi işlevini görmeye evrilmiştir.

Türkiye’nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul eder. Buna ek olarak, ILO 182 sayılı Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi ve 1973 tarihli 138 No’lu Asgari Yaş Sözleşmesi, her çocuğun ekonomik sömürden ve çocuğun eğitimini engellemesi ve sağlığına zarar vermesi muhtemel işlerden korunma hakkını tanımıştır.

Bu bağlamda; çocuk emeği sömürüsüyle mücadelede “çocuğun yüksek yararının” odakta tutularak çocuk emeğinin istismarına son verilmesini, bugüne kadar çalışırken yaşamını yitiren ve yaralanan çocuklar için adaletin sağlanmasını, çocuk yoksulluğunu, ücretsiz aile işçiliğini ya da iş piyasasında ağır sömürüye maruz bırakılan çocukların üzerindeki sömürüyü köklü bir şekilde sonlandırılmasını sağlayacak denetimleri, önlemleri, gelir güvencesi mekanizmalarını, göçmen, sığınmacı, mülteci çocuklar da dahil olmak üzere tüm çocukların sosyal refahını artırıcı çözümleri ortaya koymak, imzalanan uluslararası sözleşmelere uymak ve sözleşmelerin uygulanması için gerekli düzenlemeleri yapmak amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulması elzemdir.

GEREKÇE

Çocuk haklarının ihlal edildiği ve çocukların gelişimleri önündeki engellerin en önemli alanlardan birisi, çocuk işçiliğidir. Bütün bilimsel veriler ve araştırmalar çocuk işçilerin başta eğitim hakkı olmak üzere tüm yaşamlarını olumsuz olarak etkileyen hak ihlalleri ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Pandemi sürecinde derinleşen yoksulluk ve çocukların eğitime erişememesiyle birlikte çocuk işçi sayısındaki artış kaygı verici boyutlara ulaşmıştır.

Ucuz emek rejimine dayalı birikim modelinin benimsenmesi güvencesiz, örgütsüz ve düşük ücretle çalışacak iş gücü arayışını arttırmakta, çocuk işçiliğine göz yumulduğu gözlemlenmektedir. Cezasızlık politikaları, yoksulluğu ortadan kaldırmak yerine yoksulluğu yöneten politikalarda ısrar edilmesi, sendika ve hak örgütlerinin taleplerinin göz ardı eden politikalar çocuk işçiliğinin beslendiği alanlar olmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü çocukların erken yaşlarda çalışma yaşamının ağır koşullarından uzak kalmaları amacıyla önemli standartlar geliştirmiş olmakla birlikte; Türkiye’de halen yüzbinlerce çocuğun emek sömürüsüne ve beraberinde çalışma yaşamının ağır koşullarında sistematik olarak ihmal, istismar ve şiddete uğrayarak hayatını sürdürmek zorunda kaldığı gerçeği devam etmektedir.

ILO’nun “çocukları çocukluklarını yaşamaktan alıkoyan, potansiyellerini ve saygınlıklarını eksiltен, fiziksel ve zihinsel gelişimlerine zarar verici işlerde istihdam edilmesi” olarak tanımladığı ve 14 yaş ile sınırlandırdığı çocuk işçiliği, Türkiye’de 6 yaşa kadar inmiştir.

Türkiye’nin de 1993 yılında dahil olduğu Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Programı’na rağmen TÜİK’in 2020 “Çocuk İşgücü Araştırması’na göre, Türkiye’de 5- 17 yaş aralığında çalışan çocuk sayısının 720 bin olduğu açıklanmıştır. Ancak sendikalar ve sivil toplum kuruluşlarınca aktarılan bilgiler doğrultusunda çalışan çocuk sayısının 2 milyon civarında olduğu görülmektedir. TÜİK’in Çocuk İşgücü Araştırması, 2019 sonuçlarına göre; çalışan çocukların yüzde 79,7’sini 15-17 yaş grubundakiler oluştururken, yüzde 20’sinin ise 15 yaşın altında yani yasal düzenlemelere göre çalışmalarının yasak olduğu bir yaş grubu oluşturmaktadır. Çalışan çocukların yüzde 34’ü eğitimlerine devam edemezken çoğu kayıt dışı olarak sosyal güvenlikten yoksun bir şekilde yaşamlarını sürdürmeye devam etmektedir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi taraf ülkeler statüsüne bakılmaksızın tüm çocuklarla ilgili devletlere sorumluluk yüklemişken sığınmacı, göçmen ve geçici koruma statüsündeki çocukların durumu yok sayılmıştır. Başta Suriyeliler olmak üzere göçmen/mülteci çocuk

işçiler, küçük işletmelerde, düşük ücretlere, uzun sürelerle çalışmak zorunda kalmaktadır. Emek piyasasında daha kötü koşullarda çalışan göçmen/mülteci çocuk işçiler, ayrımcılığa uğramakta ve çoğunlukla da kayıt dışı çalıştırılmaktadır.

“Çocuk İşçiliği ile Mücadele Yılı” ilan edilen 2018 yılında çocuk işçi sayısı 7 bin artarken, Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Yılı ilan edilen 2021 yılının sadece Şubat ayında Türkiye’de 17 çocuk/genç işçi iş cinayetinde yaşamını yitirmiştir. İşçi Sağlığı İş Güvenliği Meclisi’nin Raporu’na göre Türkiye’de son 8 yılda 14 yaş ve altında 169 çocuk, 15-17 yaş arasında ise 344 çocuk olmak üzere en az 513 çocuk çalışırken yaşamını yitirmiştir.

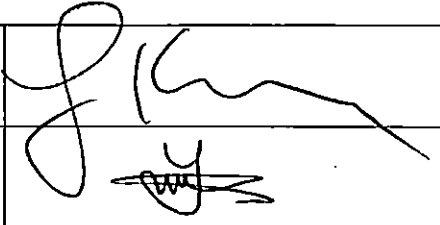
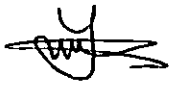
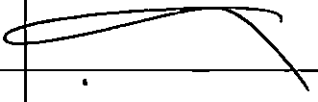
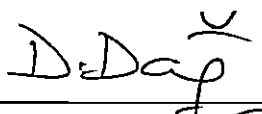
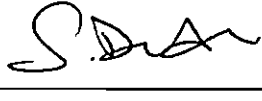
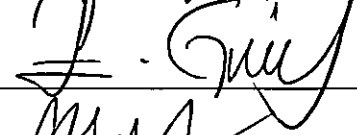
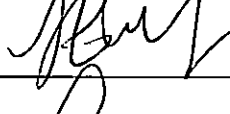
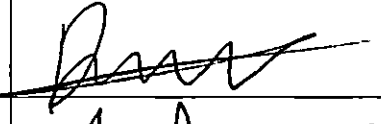
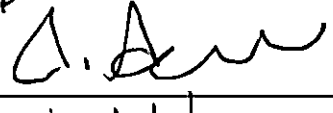
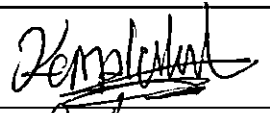
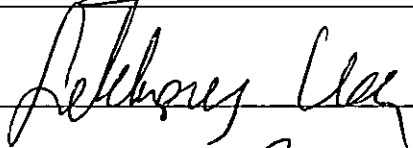
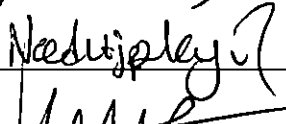
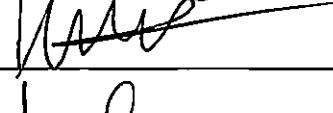
Bir diğer husus ise; uluslararası standartlara göre Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimi olarak tarif edilen tarımsal faaliyetlerde görülen mevsimlik çocuk işçiliğidir. İLO Türkiye Ofisinin desteği ile Kalkınma Atölyesince hazırlanmış olan ve Mayıs 2020 tarihinde yayımlanan “Virüs Mü? Yoksulluk Mu?” başlıklı raporu Mevsimlik Tarım İşçileri ve çocuklarının bu süreçte yaşadıkları zorlukları ve ilan edilen tedbirlerin dünyadaki diğer örneklerle göre nasıl kâğıt üstünde kaldığını ortaya koymaktadır. Mevsimlik çocuk işçiliği Türkiye’de mevsimlik olmaktan çıkmış ürün hasat dönemlerine göre her mevsimde farklı hasat bölgelerinde görülen “gezici sürekli tarım işçiliğine” dönüşmüştür. Çalışan çocuklar, “dayı başlarının” aracılığı ile yoğunlukla haftanın yedi günü, günde 11 saat, yakıcı güneş altında tarım ürünlerinin ekimi, çapası, sulaması, ilaçlaması ve hasadını yapmaktadır. Özellikle mevsimlik tarım işlerinde çalışan çocukların çoğunun 3-4 ay okula gitmediği ve bu sebeple ayrımcılığa maruz kaldıkları görülmektedir. Bu durum ise okul çağındaki çocukların daha fazla okulu terk etmelerine sebep olmaktadır.

Diğer taraftan Türkiye’de örgün eğitimin bir parçası olan ve çocuklara meslek edindirmeyi amaçladığı söylenen, yeterli denetim ve kontrolden uzak, işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinden yoksun bir halde sürdürülen çıraklık ve meslek lisesi öğrencilerinin tabi olduğu staj çalışmaları da adeta çocukların kuralsız ve acımasız çalışma yaşamına alıştırılma ve sömürünün öğretilmesi işlevini görmeye evrilmiştir. “İstihdama Teşvik Programları” adı altında iş yerlerinde 1.5 milyonun üzerinde stajyer öğrencinin “mesleki eğitim”, “çıraklık” yasal kılıfı altında işçi olarak çalıştırıldığı, çocuklara eğitim aldıkları alanın bilgi beceri ve deneyimini aktarmaktan uzak olduğu, yetişkin çalışanların tabi olduğu kurallar ve süreler içerisinde sömürüye tabi tutuldukları, küçük yaşlarda zorlu iş koşullarında sömürü ile birlikte değişik ihmal ve istismar türleriyle karşılaştıkları gözlemlenmekte ve belgelenmektedir.

Türkiye’nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimini sağlayacak yeterli bir hayat

seviyesine hakkı olduğunu kabul eder. Buna ek olarak, ILO 182 sayılı Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi, ve 1973 tarihli 138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi, her çocuğun ekonomik sömürüden ve çocuğun eğitimini engellemesi ve sağlığına zarar vermesi muhtemel işlerden korunma hakkını tanımıştır.

Bu bağlamda; çocuk emeği sömürüsüyle mücadelede “çocuğun yüksek yararının” odakta tutularak çocuk emeğinin istismarına son verilmesini, bugüne kadar çalışırken yaşamını yitiren ve yaralanan çocuklar için adaletin sağlanmasını, çocuk yoksulluğunu, ücretsiz aile işçiliğini ya da iş piyasasında ağır sömürüye maruz bırakılan çocukların üzerindeki sömürüyü köklü bir şekilde sonlandırılmasını sağlayacak denetimleri, önlemleri, gelir güvencesi mekanizmalarını, göçmen, sığınmacı, mülteci çocuklar da dahil olmak üzere tüm çocukların sosyal refahını artırıcı çözümleri ortaya koymak, imzalanan uluslararası sözleşmelere uymak ve sözleşmelerin uygulanması için gerekli düzenlemeleri yapmak amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulması elzemdir.

1	FATMA KURTULAN	MERSİN	
2	ZÜLEYHA GÜLÜM	İSTANBUL	
3	MUSA PİROĞLU	İSTANBUL	
4			
5	DERSİM DAĞ	DİYARBAKIR	
6	MURAT SARISAÇ	VAN	
7	SAİT DEDE	HAKKARİ	
8	BERDAN ÖZTÜRK	AĞRI	
9	HİŞYAR ÖZSOY	DİYARBAKIR	
10	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	
11	OYA ERSOY	İSTANBUL	
12	ŞEVİN COŞKUN	MUŞ	
13	PERO DUNDAR	MARDİN	
14	DİRAYET DİLAN TAŞDEMİR	AĞRI	
15	AYŞE ACAR BAŞARAN	BATMAN	
16	KEMAL BÜLBÜL	ANTALYA	
17	FELEKNAS UCA	BATMAN	
18	NECDET İPEKYÜZ	BATMAN	
19	NUSRETTİN MAÇIN	ŞANLIURFA	
20	İMAM TAŞÇIER	DİYARBAKIR	